

בס"ד

זעקת התלמיד המיואש

תלמידים רבים מתלוננים על כך שכמה שהם מנסים ללמוד גמרא, הם לא רואים ברכה בעמלם. תחושתם היא שהם כמי שזורע ואינו קוצר, ובצער רב הם שואלים את עצמם: "מדוע אני, שמבין בכל נושא ונושא, ומצליח בכל המקצועות, כל כך מתקשה בהבנת הגמרא?"

התסכול והצער גוברים שבעתיים, כאשר הם רואים חברים שמצליחים בלימוד יותר מהם, גם אם אינם מוכשרים כמותם, ואשר מדווחים על סיפוק ושמחה.

ישנם הורים לא מעטים שחוו קושי כ"כ גדול בלימוד הגמ' בילדותם ובבחרותם, עד כדי כך שהם לא מסוגלים ללמוד עם הבנים שלהם בשבת. כן, יש אבא שלא לומד עם הבן שלו בשבת כי הוא מגיע 'מפורק' מהעבודה, כל השבת הוא נח. יש אבא שיש לו זמן אך הוא 'סומך על המלמד'... אך יש אבא שלא לומד עם הבן שלו כי הוא מצולק, הוא פיתח ריאקציה ל"ע מלימוד הגמ'... כמו אוזני שמעתי יותר מאבא אחד שאמר את זה.

כדי לצמצם תופעות כאלה להבא - לדורות הבאים, אנחנו צריכים לאתר את הסיבות לתופעה כאובה זו, ואחד מהם הוא נשוא המאמר.

מהסיבות המונעות הצלחה בלימוד התורה

בגמ' תענית ח. "אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל 'מפני רבו שאינו מסביר לו פנים', והמשך הגמרא טעם נוסף לתמיד שלימודו קשה עליו כברזל 'מפני משנתו שאינה סדורה לו'.

מבואר בגמרא כי כל תלמיד בדרכו אמור להצליח, אין סיבה בעולם שנמנע הצלחה מלבד ב' סיבות אלו האחת היא סיבה רגשית "מפני רבו שאינו מסביר לו פנים, והסיבה השנייה היא לימודית "מפני משנתו שאינה סדורה לו"

נתמקד בחלק הלימודי - כוונת הדברים משנתו שאינה סדורה לו היא כי הגם שמשקיע שעות רבות ללימוד כיון שאינו משקיע בצורה הנכונה הוא לא עלה על הרעיון ומטרת הסוגייה לכן הוא לומד בצורה של 'אספת פרטים' ללא הבנת המהלך מה שגורם להמון פרטים ואינם מסודרים.

הגמרא – דרך ולא רק תוצאה

כולנו מכירים את השלב הראשון בלימודי גמרא: הרב משנן עם תלמידיו מילים בארמית, ואף בוחן אותם עליהן, וזאת כהכנה ללימודי התלמוד, הכתוב כולו בארמית.

אולם יש לתלמוד שפה נוספת, שעליה אין מתעכבים כל כך, ואולי אף מדלגים עליה, וחבל.

ייתכן מאוד, שאם היו מקדישים ללימוד שפה זו אותו זמן שמקדישים ללימוד הארמית, תלמידים רבים יותר היו מצליחים בתלמודם. אנשים רבים היו ניצלים ולא היו מפתחים ריאקציה ללימוד גמ'.

מהי שפה זו?

ובכן, זהו מבנה הגמרא.

תלמוד בבלי – צוהר לבית המדרש של חז"ל

המיוחד במבנה הגמרא הוא שבגמרא לא מובאות רק המסקנות הסופיות, אלא **הדרך** שבה הגיעו לכל מסקנה ומסקנה. הגמרא מציגה שלב אחרי שלב מה המקור לכל הסוגיה, אילו שאלות עולות מאליהן, מהן התשובות לכל אחת מהן, ומהן הראיות שהובילו את החכמים למסקנותיהם השונות.

יש בגמרא תהליך מסודר של הצגת מקור, שאלות, גורמי השאלות, שאלות על השאלות, ויש כמובן את התשובות והמסקנות.

לו ישכיל הרב בן זמננו, לבודד כל שלב ושלב, ולהגדירו לתלמידיו יהיה מוחם פנוי להתבונן לנבכי ההבנה העמוקה, כל חושיהם יתעוררו לרצות ולהגיע גם הם לשאלה, תשובה או הבנה נכונה - תיווצר אצלם חווית הלמידה כאילו היו בבית מדרשם של האמוראים.

מבנה הגמרא

כדי ליצור אצל הלומד את התחושה הזאת של דריכות אחר מבנה והתפתחות הסוגיא, הלומד צריך להבין היטב **באיזה שלב** הוא עומד כעת: האם אנו עוסקים בהצגת ה'מקור' של הסוגיא? או אולי התקדמנו לקושיות העולות מכך? האם הקושיות מובנות כל צרכן? ואם כן, האם אפשר להתקדם אל **התירוצים** או שמא צצו פתאום קושיות על הקושיות הראשונות? וכן הלאה.

כל שלב חייב את ההגדרה המדויקת שלו. לולי כן, כל החומר יתערבב במוחו ללא סדר, ומאמציו ייכשלו. תלמידים צעירים, חייבים הדרכה מדויקת מרבם שיתרגם להם את המילים שבהם הגמרא פותחת שלב חדש. עם הזמן הם יפנימו את המושגים הללו ויבינו מעצמם לאן מתפתחת הסוגיא.

ישנם תלמידים שיבינו את סדר הסוגיא אחרי כמה חזרות, אם אנחנו רוצים שהתלמידים יבינו מרגע הלימוד הראשון, אנחנו צריכים להשקיע את הדרכה בזה.

התמדה מצד הרב תגרום להטמעה מהירה אצל התלמידים וע"י כך הרמה הלימודית בכיתה תעלה פלאים – התלמידים יהיו פנויים להעמקה בנלמד, יוכל הוא לחוש ביתר שאת את נועם וערכות התורה.

הצעת דרך מעשית ללמידה זו

כדאי שהמלמד יקיים שיעור הקדמה ייחודי – שיעור בו יציג לפני התלמידים סוגים שונים של מושגים בגמ' קושיא-תירוץ-ראיה- וכו',

מעשה ואילך, בכל לימוד גמ' יש לקרא לכל שלב בשמו, כך שהתלמיד מעצמו בכל קטע בגמרא תחילה יחפש באיזה שלב אנו עוסקים: קושיא/ תירוץ/ ראיה, או אחר... כל שלב – כל פיסקה הנלמדת תקבל את הכותרת (- יש להרגיל את התלמידים במקום המילים אומרת הגמרא, לפרט שואלת הגמרא..., הגמרא דוחה את הראיה... הגמרא מביא דין חדש....)

ייתכן גם כי זאת התשובה לשאלה ששואלים רבים את עצמם כאמור: מדוע בכל המקצועות אני משכיל ויודע, ורק הגמרא קשה ולא מובנת לי.

הטמעת 'סגנון הגמרא' – ולא רק שינון ולמידה של שפת 'שפת הגמ', יוכל להביא עוד עוד תלמידים שיהיו מאושרים בלימוד הגמ'.

כתיבה: מכון 'תלמודא' ע"פ ספרו של הרב יחזקאל נורמן

עריכה לשונית: מרכז חנוך